

חוק לשון הרע ופיצויים ללא הוכחת נזק בתביעות לשון הרע

עו"ד דניאל כהן

פיצויים הינם סכום כסף שבית המשפט מחייב נתבע לשלם לתובע כדי לפצותו על נזק שנגרם לו. **נזק** מוגדר באופן מרחיב בפקודת הניזקין וכולל מגוון תופעות ובכלל זה כאב, נזק כלכלי, סבל, עוגמת נפש וכדומה.

ככלל, החוק והפסיקה מחייבים הוכחת קשר סיבתי בין מעשה הנתבע ובין הנזק שנגרם לתובע, קרי, שהמעשה הספציפי שביצע הנתבע הוא שגרם לנזק לנתבע. אולם המחוקק החריג מספר מצבים ואפשר לבתי המשפט להעניק לנתבע פיצויים, מבלי שהנתבע יידרש להוכיח שנגרם לו כל נזק ו/או את שיעורו הכלכלי של הנזק שנגרם לו.

בחוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965 (להלן: "**חוק איסור לשון הרע**" ולחילופין "**החוק**") (תיקון מספר 6), כמו גם במספר חוקים אחרים, הוסיף המחוקק לחוק איסור לשון הרע את **סעיף 7א**, ולפיו אם אדם מורשע בעבירה או נמצא אחראי לביצוע עוולה נזיקית לפי חוק איסור לשון הרע, בית המשפט רשאי לחייב את המעוול לפצות את הנפגע **בסכום של עד 50,000 ₪, וזאת מבלי שידרוש מהנפגע להוכיח שנגרם לו נזק כלשהו. בתת סעיף (ג) נקבע כי אם יוכח שהפוגע בפרסמו את דבר לשון הרע התכוון לפגוע בתובע, בית המשפט רשאי לחייב את הנתבע לפצות את הנפגע בסכום של עד 100,000 ₪, והכל מבלי שנדרשת כל הוכחת נזק.**

בית המשפט יבחן האם בפרסום כלשהו אכן היה דבר לשון הרע. הדבר ייעשה באמצעות 2 המבחנים שמציב חוק איסור לשון הרע:

המבחן הראשון האובייקטיבי: על התובע להוכיח כי הפרסום היה עלול להשפיל אותו, לבזות אותו או לפגוע בו ובשמו הטוב. בית המשפט בוחן את עילת התביעה לפי מבחן האדם הסביר. דהיינו, בית המשפט בוחן כיצד החברה רואה נורמטיבית אובייקטיבית את הפרסום ולא כיצד הוא נתפס על ידי האדם הספציפי אליו התייחס אותו פרסום.

מבחן הפרסום והיקפו: התובע צריך להוכיח כי אכן מדובר בפרסום. הגדרת הפרסום לצורך חוק איסור לשון הרע הינה רחבה מאוד ופרסום יכול להיות, בעל פה, בכתב, בצליל וכדומה. כל שנדרש הוא שאותו פרסום יגיע לאדם שלישי שאינו מושא הפרסום.

ככל שעולה בידיו של הנפגע להוכיח כי פרסום בענייננו עולה כדי פרסום לשון הרע, הוא רשאי להגיש תביעה לפיצויים עם הוכחת נזק, בגין נזק ממשי שנגרם לו בעקבות הפרסום ו/או הוא רשאי להגיש תביעה לפיצויים ללא הוכחת נזק, בגין עוגמת הנפש שנגרמה בשל הפרסום.

תובע אשר עותר לפיצויים בגין נזק עם הוכחת נזק, נדרש להרים את נטל ההוכחה כי:

א. פרסום בענייננו עולה כדי לשון הרע ושמו הטוב נפגע בשל הפרסום (משימה פשוטה כלל ועיקר).

ב. נגרמו לו נזקים ממשיים, סבל ועוגמת נפש.

ג. שיעור ו/או אומדן הנזקים הממשיים שנגרמו לו.

בהנחה שאכן יצליח התובע להרים נטל זה, בסופו של התהליך בשים לב למכלול הראיות שהוצגו לו על ידי הצדדים, בית המשפט יידרש לאמוד את הנזק ולכמת אותו.

לעיתים, עמידה בנטל זה אינה מעשית הן משום שהינה קשה לביצוע בפועל, הן מבחינת משאביו של בית המשפט והן מבחינת משאביו של התובע עצמו וייתכנו אף מצבים בהם מתחשבים גם בעובדה כי נגרמה לתובע פגיעה כה קשה ולא רוצים להעמידו במצב הלא נעים בו יאלץ להעיד על כך על דוכן העדים בבית המשפט. הפתרון למצבים אלו מצוי בסעיף 7א לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה – 1965, הנותן לבית המשפט את האפשרות לפסוק פיצויים לטובת התובע ולפטור את הנפגע מחובת הוכחת נזק ושיעורו.

במצבים אלו סעיף 7א לחוק מאפשר לבית המשפט לפסוק לטובת התובע פיצויים עד התקרה הקבועה בחוק איסור לשון הרע כ- 50,000 ₪ אם לא הייתה כוונה לפגוע או 100,000 ₪ כשמוכחת כוונה לפגוע. כאמור פסיקת בית המשפט פיתחה מבחנים כיצד יפסוק את הסכומים הראויים בעיניו. ככלל, כל מקרה ייבחן כשלעצמו.

בשים לב לתפקידה החשוב והמרכזי אותו ממלאת התקשורת בחיינו במדינה דמוקרטית אשר חרות הביטוי והתקשורת הינם מאושותיה, החוק מייחד בסעיף 11 ובסעיף 12, התייחסות ספציפית ביחס לפרסום לשון הרע באמצעי התקשורת.

סעיף 11 לחוק קובע כי:

"אחריות בשל פרסום באמצעי התקשורת (תיקון מס' 3) תשמ"ד-1984:
11. (א) פורסמה לשון הרע באמצעי תקשורת, ישאו באחריות פלילית ואזרחית בשל לשון הרע, האדם שהביא את דברי לשון הרע לאמצעי התקשורת וגרם בכך לפרסומו, עורך אמצעי התקשורת ומי שהחליט בפועל על הפרסום, ובאחריות אזרחית ישא גם האחראי לאמצעי התקשורת.
(ב) באישום פלילי לפי סעיף זה תהא זו הגנה טובה לעורך אמצעי התקשורת שנקט אמצעים סבירים כדי למנוע פרסום אותה לשון הרע ושלא ידע על פרסומה.
(ג) בחוק זה –
"אמצעי תקשורת" – עתון כמשמעותו בפקודת העתונות (להלן – עתון) וכן שידורי רדיו וטלוויזיה הניתנים לציבור;
"עורך אמצעי תקשורת", בעתון – לרבות עורך בפועל, ובשידור – לרבות עורך התכנית שבה נעשה הפרסום;
"אחראי לאמצעי התקשורת", בעתון – המוציא לאור, ובשידורי רדיו וטלוויזיה – מי שאחראי לקיומם."

סעיף 12 לחוק בהתייחס למדפיס ו/או מפיץ, קובע כי:

"אחריות של מדפיס ומפיץ (תיקון מס' 1) תשכ"ז-1967:
12. פורסמה לשון הרע בדפוס, למעט בעתון בעל תדירות הופעה של ארבעים יום או פחות המוצא לאור על פי רשיון בעל תוקף, ישאו באחריות פלילית ואזרחית בשל לשון הרע גם מחזיק בית הדפוס, כמשמעותו בפקודת העתונות, שבו הודפס הפרסום, ומי שמוכר את הפרסום או מפיץ אותו בדרך אחרת, ובלבד שלא יישאו באחריות אלא אם ידעו או חייבים היו לדעת שהפרסום מכיל לשון הרע."
(הדגשה לא במקור – ד. כ.).

קרי, החוק מסייג את אחריותו של מדפיס ו/או מפיץ וקובע כי יישאו באחריות ללשון הרע אם ידעו או היו חייבים לדעת שהפרסום מכיל לשון הרע.

כמובן שבית המשפט יכול להתחשב גם בנתבע, בהתאם לשיקולים המנויים בסעיף 19 לחוק ושיקולים נוספים. בבואו לגזור את הדין או לפסוק פיצויים רשאי בית המשפט להתחשב לטובת הנאשם או הנתבע גם באלה:

- (1) לשון הרע לא הייתה אלא חזרה על מה שכבר נאמר, והוא נקב את המקור שעליו הסתמך;
- (2) הוא היה משוכנע באמיתותה של לשון הרע;
- (3) הוא לא נתכוון לנפגע;
- (4) הוא התנצל בשל הפרסום, תיקן או הכחיש את הדבר המהווה לשון הרע או נקט צעדים להפסקת מכירתו או הפצתו של עותק הפרסום המכיל את לשון הרע, ובלבד שההתנצלות, התיקון או ההכחשה פורסמו במקום, במידה ובדרך שבהן פורסמה לשון הרע, ולא היו מסוייגים.

המחוקק העמיד לנאשם במשפט הפלילי או לנתבע במשפט האזרחי בשל לשון הרע, הגנות שהעיקריות בהם טענת:

1. הגנת אמת בפרסום

2. הגנת תום הלב.

כמפורט בסעיף 14 ובסעיף 15 בחוק.

לעניין טענת "הגנת אמת בפרסום", קובע סעיף 14 לחוק:

"הגנת אמת הפרסום (תיקון מס' 1) תשכ"ז-1967

14. במשפט פלילי או אזרחי בשל לשון הרע תהא זאת הגנה טובה שהדבר שפורסם היה אמת והיה בפרסום ענין ציבורי; הגנה זו לא תישלל בשל כך בלבד שלא הוכחה אמיתותו של פרט לוואי שאין בו פגיעה של ממש."

קרי, לנאשם או הנתבע תקום הגנה טובה ככל שהוא יוכיח במצטבר כי:

1. האמור פרסום היה אמת.

2. בפרסום היה עניין לציבור.

לעניין טענת "הגנת תום הלב", קובע סעיף 15 לחוק כי אם הוכיח הנאשם או הנתבע שעשה את הפרסום באחת הנסיבות שמפורטות בסעיף 15 ושהפרסום לא חרג מתחום הסביר באותן נסיבות, אזי קמה לו חזקה שעשה את הפרסום בתום לב.

"הגנת תום לב

15. במשפט פלילי או אזרחי בשל לשון הרע תהא זאת הגנה טובה אם הנאשם או הנתבע עשה את הפרסום בתום לב באחת הנסיבות האלו:

(תיקון מס' 1) תשכ"ז-1967

- (1) הוא לא ידע ולא היה חייב לדעת על קיום הנפגע, או על הנסיבות שמהן משתמעת לשון הרע או התייחסותה לנפגע כאמור בסעיף 3;
- (2) היחסים שבינו לבין האדם שאליו הופנה הפרסום הטילו עליו חובה חוקית, מוסרית או חברתית לעשות אותו פרסום;
- (3) הפרסום נעשה לשם הגנה על ענין אישי כשר של הנאשם או הנתבע, של האדם שאליו הופנה הפרסום או של מי שאותו אדם מעונין בו ענין אישי כשר;
- (4) הפרסום היה הבעת דעה על התנהגות הנפגע בתפקיד שיפוטי, רשמי או ציבורי, בשירות ציבורי או בקשר לעניין ציבורי, או על אפיו, עברו, מעשיו או דעותיו של הנפגע במידה שהם נתגלו באותה התנהגות;
- (5) הפרסום היה הבעת דעה על התנהגות הנפגע –
- (א) כבעל דין, כבא כוחו של בעל-דין או כעד בישיבה פומבית של דיון כאמור בסעיף 13(5), ובלבד שהפרסום לא נאסר לפי סעיף 21, או
- (ב) כאדם שענינו משמש נושא לחקירה, כבא כוחו של אדם כזה או כעד בישיבה פומבית של ועדת חקירה כאמור בסעיף 13(6), או על אפיו, עברו, מעשיו או דעותיו של הנפגע במידה שהם נתגלו באותה התנהגות;
- (6) הפרסום היה בקורת על יצירה ספרותית, מדעית, אמנותית או אחרת שהנפגע פרסם או הציג ברבים, או על פעולה שעשה בפומבי, ובמידה שהדבר כרוך בבקורת כזאת - הבעת דעה על אפיו, עברו, מעשיו או דעותיו של הנפגע במידה שהם נתגלו באותה יצירה או פעולה;
- (7) הפרסום היה הבעת דעה על התנהגותו או אפיו של הנפגע בענין שבו הנאשם או הנתבע ממונה על הנפגע, מכוח דין או חוזה, והפרסום היה מוצדק על ידי היותו ממונה כאמור;
- (תיקון מס' 2) תשל"ט-1979
- (8) הפרסום היה בהגשת תלונה על הנפגע בענין שבו האדם שאליו הוגשה התלונה ממונה על הנפגע, מכוח דין או חוזה, או תלונה שהוגשה לרשות המוסמכת לקבל תלונות על הנפגע או לחקור בענין המשמש נושא התלונה; ואולם אין בהוראה זו כדי להקנות הגנה על פרסום אחר של התלונה, של דבר הגשתה או של תכנה. (הדגשה לא במקור – ד.כ.)
- (9) הפרסום היה דין וחשבון נכון והוגן על אסיפה פומבית או על אסיפה או ישיבה של תאגיד שלציבור היתה גישה אליה, והיה בפרסומו ענין ציבורי;
- (10) הפרסום לא נעשה אלא כדי לגנות או להכחיש לשון הרע שפורסמה קודם לכן;
- (תיקון מס' 1) תשכ"ז-1967 (תיקון מס' 3) תשמ"ד-1984
- (11) הפרסום לא היה אלא מסירת ידיעה לעורך אמצעי תקשורת או לנציגו כדי שיבחן שאלת פרסומה באמצעי התקשורת;
- (תיקון מס' 3) תשמ"ד-1984
- (12) הפרסום נעשה בשידור רדיו או טלוויזיה שלא הוקלט מראש והנאשם או הנתבע הוא מי שאחראי לפי סעיף 11 והוא לא ידע ולא יכול היה לדעת על הכוונה לפרסם לשון הרע.

אולם בסעיף 16(ב) החוק קובע כי חזקה על הנאשם או הנתבע שעשה את הפרסום שלא בתום לב אם נתקיים בפרסום אחת מאלה:

- (1) הדבר שפורסם לא היה אמת והוא לא האמין באמיתותו;
- (2) הדבר שפורסם לא היה אמת והוא לא נקט לפני הפרסום אמצעים סבירים להיווכח אם אמת הוא אם לא;
- (3) הוא נתכוון על ידי הפרסום לפגוע במידה גדולה משהייתה סבירה להגנת הערכים המוגנים על-ידי סעיף 15.

סעיף 17 לחוק קובע כי כאשר פורסמה לשון הרע באמצעי תקשורת לא תעמוד הגנת תום לב לעורכו, למי שהחליט בפועל על הפרסום או לאחראי על אותו אמצעי תקשורת אם הנפגע, או אחד הנפגעים, דרש ממנו לפרסם תיקון או הכחשה מצד הנפגע ולא פרסם את התיקון או ההכחשה בכותרת מתאימה במקום, במידה, בהבלטה ובדרך שבה פורסמה אותה לשון הרע, ותוך זמן סביר מקבלת הדרישה ובלבד שהדרישה הייתה חתומה בידי הנפגע, שהתיקון או ההכחשה לא היה בהם משום לשון הרע או תוכן בלתי חוקי אחר ואורכם לא חרג מתחום הסביר בנסיבות.